

Vít Punčochář

Disertační práce na téma: **Hypotetické soudy, pravdivost a tvrditelnost**

Abstrakt: Základním tématem této disertační práce je logika indikativních kondicionálních vět, tj. vět, které mají obvykle tvar *Pokud A, tak B*. V klasické logice jsou tyto věty analyzovány pomocí tzv. materiální implikace, avšak tato analýza je v mnoha ohledech problematická. Část této práce je věnována rozboru problémů, se kterými se musíme potýkat, když chceme modelovat indikativní kondicionální věty pomocí standardní sémantiky klasické logiky. Je přitom kladen důraz na zdánlivě paradoxní situaci, v níž se přitom ocitáme. Některé obecné principy klasické logiky (jako třeba ten, podle něhož můžeme z věty *Platí A nebo B* odvodit větu *Pokud A neplatí, tak platí B*) vypadají na první pohled zcela nezpochybnitelně, avšak přitom mají velmi kontroverzní důsledky. V práci jsou představeny jak pokusy o obhajobu klasické logiky, tak i pokusy o její revizi.

Přístupy k logické analýze kondicionálních vět jsou v předkládané práci rozděleny na dva základní druhy: ontický a epistemický. Ontický přístup vymezuje všechny klíčové sémantické pojmy pomocí pojmu pravdivosti, která se v logice chápe jako vztah mezi větami daného jazyka a stavy světa. Oproti tomu epistemický přístup se neopírá o pojem pravdivosti, nýbrž o pojem tvrditelnosti. Základní rozdíl mezi pravdivostí a tvrditelností spočívá v tom, že tvrditelnost dané věty není relativní vůči danému stavu světa, ale vůči nějakému informačnímu stavu. V této práci je upřednostněn epistemický přístup. Existují totiž silné důvody pochybovat o tom, zda lze kondicionálním větám připisovat smysluplné podmínky pravdivosti. Na druhé straně je nepochybné, že tyto věty mají podmínky tvrditelnosti, tj. mohou být v jistých kontextech (či informačních stavech) oprávněně tvrzeny a v jiných nikoli.

Hlavním přínosem disertační práce je rozpracování nového epistemického sémantického přístupu nazvaného *sémantika striktní tvrditelnosti*. Cílem textu je ukázat, že tento přístup poskytuje vhodné nástroje pro logickou analýzu přirozeného jazyka a zejména některých problematických jevů souvisejících s kondicionálními větami. Sémantika striktní tvrditelnosti ve své nejzákladnější podobě vede k nestandardní epistemické sémantice klasické (výrokové) logiky. Hlavní předností tohoto systému však je, že otevírá prostor pro řadu rozšíření a zobecnění, která nejsou v rámci standardní sémantiky klasické logiky nijak přímočaře dostupná. Pomocí těchto rozšíření jsou pak řešeny problémy klasické logiky, zejména pak problematické jevy, které se objevují při interakci implikace s negací a disjunkcí.

Tato práce je rozdělena do čtyř částí. První tři části se věnují filosofickým aspektům problematiky kondicionálních vět. Ve čtvrté části jsou formulovány a dokázány původní matematické výsledky, které se vztahují k sémantice striktní tvrditelnosti. Z matematického hlediska představuje tato sémantika nestandardní přístup, který lze chápat jako jakousi syntézu tzv. relační (kripkovské) a algebraické sémantiky. Ve své obecné verzi poskytuje tento systém nové nástroje k analýze logických systémů které se nacházejí mezi intuicionistickou a klasickou logikou.